

Tuija Turpeinen osallistui 2007 oikeusapulainsäädännön kehitystyöhön. Markku Fredman oli lakivaliokunnan kuultavana tuottavuusohjelmasta.

Markku Fredman

Valtioneuvoston ihmeellinen tuottavuusohjelma

Matti Vanhasen edellinen hallitus päätti keväällä 2005 ohjelmasta valtionhallinnon tuottavuuden parantamiseksi. Hallituksen kehyspäätöksen mukaan vuoden 2011 loppuun mennessä täytetään keskimäärin puolet valtion henkilöstön poistuman johdosta vapautuvista työpaikoista. Sittemmin nykyinen hallitus on lisännyt tuottavuustavoitteita vuoteen 2014 asti.

Tuottavuutta on helppo ymmärtää syntävän esimerkiksi rajavalvonnassa. Yksi helikopteri hoitaa helposti kymmenien kelkkamiesten partioinnin. Muualla töiden ulkoistus vähentää valtion palkollisten määrää tehokkaasti.

Ongelmia syntyy, kun tuottavuutta halutaan lisätä siellä, missä työ on pitkälti yhden ihmisen tai pienen ryhmän henkilökohtaiseen osaamiseen perustuvaa puurtamista, toimintaa oikeusvaltion ytimessä.

Miten vähentää työvoimaa tuomioiden laadinnassa, oikeudenkäyntien pääkäsitelyiden läpiviennissä, syyteharkinnassa, lainvalmistelussa, vankien vartioinnissa, oikeusavun antamisessa taikka oikeuspoliittisessa tutkimuksessa? Vankiloissa tehdään jatkuvasti kymmeniä vartijatyövuosia ylitöitä. Hallinto-oikeuksiin on pitänyt palkata lisätuomareita valtiovarainministeriön aikaansaaman autoverosotkun selvittämiseen. Oikeusministeriö on tuottavuustavoitteista huolimatta hyväksynyt

muita hankkeita, joissa kärjätuomareiden määrää lisätään, oikeuspoliittista tutkimusta laajennetaan, korostetaan perusteellisen lainvalmistelun tärkeyttä ja parannetaan vankeinhoitoa.

Oikeusturva tuuliajolla?

Eduskunnan lakivaliokunta järjesti syksyllä 2007 julkisen kuulemistilaisuuden tuottavuusohjelmasta oikeusministeriön hallinnonalalla. Asianajajaliiton edustajana katsoin, ettei oikeusturvan kannalta keskeisiin tehtäviin voida kohdistaa sellaisenaan tuottavuusohjelman mukaisia tavoitteita. Edellä mainitut asiantuntijat toimivat tehtävissä, joissa ei työvoimaa voida vähentää työn tuloksen eli oikeusturvan kärsimättä. Yksittäisen tuomarin tai syyttäjän tuottavuuden lisäykseen riittäisissä asioissa on vaikea uskoa.

Tuottavuuden lisäyksellä vapautuneet resurssit, jos niitä saadaan syntymään, on kohdistettava tiedossa olevien epäkohtien korjaamiseen. Muuten emme pääse eroon liian pitkistä oikeudenkäynneistä.

Asianajajakunta on huolissaan suunnitelmista supistaa muutoksenhakuoikeutta ilman, että parannetaan kärjäoikeuden edellytyksiä tehdä asiassa virheetön ratkaisu. Kärjäoikeudessa pitää olla parhaat resurssit, jotta muutoksenhaun voimavaroissa voidaan säästää. Kokeneita hovioikeustuomareita on muun muassa palkkapolitiikalla houkuteltava töihin kärjäoikeuksiin.

Viimeisen vuosikymmenen aikana rangaistuskäytäntö ja -säännökset ovat ankaroituneet. Viimeisimpiä ankaroitamisvaatimuksia ovat törkeä eläinsuojelurikos ja yleinen rikoksen valmistelun kriminalisointi. Pahoinpitelyistä ja veropetoksista pitäisi tulla kovempia rangaistuksia. Vaatimusten täyttäminen syö yhteisen oikeusturvan resursseja, mikäli oikeusministeriön tulee hoitaa ankaroituneiden rangaistussäännösten ja -käytännön mukaiset tehtävät oman budjettikehyksensä puitteissa muusta säästämällä. Rikoslakia koskeviin hallituksen esityksiin tulisi aina liittää arvio siitä, millaisen lisärahoituksen uudistus edellyttää.

Maamme oikeusturvapolitiikka vaikuttaa olleen 1990-luvun jälkeen tuuliajolla. Lamavuosina uudistuksille ei saatu riittävää rahoitusta. Sen vuoksi muutoksenhaku hovioikeuteen on ollut viimeiset 15 vuotta koko ajan supistusten kohteena. On toteutettu irrallisia osittaisuudistuksia säästötoimien merkeissä.

Lakivaliokunnalle esitelty oikeusministeriön tuottavuusohjelma 2007–2011 on luettelo pienistä uudistuksista. Se, mikä on suomalaisen oikeusturvan kulmakivi, ei asiakirjasta selviä. Kuinka monta tuomaria, syyttäjää, lainsäädäntöneuvosta tai julkista oikeusavustajaa maassamme on vuonna 2011?